

مجموعه آجودانیا

۱۷ نجی سنہ

ربیع الاول ۱۳۱۴

جزو، عدد : ۵۹

تحرّی حقیقت

علوم ایله صنایع آره‌سنده فرق بیان اولنورکن بالخاصه فن منطق حقننده بعض مرتبه ایضاحاته مجبوریت گورمیش و بوده شو فنه دائر بر اثر تحریری ایچون فکرده بر میلان اویاندیرمش اولدیفندن بالاده کی عنوان ایله تحریره شروع ایدلدی :

منطق، بر آلت قانونیه درکه آکا مراعات ایتمک ذهن فکرده خطادان صاقلار. منطق علم عملی آلی در؛ نته کیم حکمت ده علم نظری غیر آلی در .

تعریفده واقع (آلت) قیدی جنس منزله‌سنده در . (قانونیه) قیدی ارباب صنایعک آلات جزئی‌سنی اخراج ایدر . (آکا مراعات ایتمک ذهنی فکرده خطادان صاقلار) جمله سی دخی علوم ادبیه گبی مراعاتی ذهنی فکرده خطادان دگل، بلکه اشتقاقده ترکیب الفاظ و جمله و سایر احوالده خطادان صاقلایان علوم قانونیه پی اخراج ایدر .

انسان که هرگون کلی و جزئی بونجه امورده احتیاج ایدر ، ترتیب قیاس ایلر، استنتاج ایدر، اقامه برهان ایلر، لابد احتیاج‌جنده، قیاسنده، استنتاجنده، برهاننده معروض خطا اوله جفتدن، کندیسنی خطادان صاقلایوب سمت صوابه ارشاد ایدن بر آلت قانونیه دن استمداد ایلمی حاله موافق دوشر؛ تا که علت اولمائی علت ، نتیجه اولمائی نتیجه ظن ایتمسون ؛ نه برشیی اساس فاسد اوزرینه، نه فاسدی اساس صحیح اوزرینه بنا ایتمسون ؛ نه ده برهان اولمائی برهان عد ایلمسون .

امام غزالی دیمشدر که : « برکیمسه درت اوندن دها زیاده در ؛ بن بونی شو

المده کی عصایی حیةیه تحویل ایله اثبات ایدرم : دیسه و دیدیگی کبی یابوب عصاده حیةیه تحوّل ایتسه فاعلک هنرینه حیران اولورم؛ مع مافیہ دردک اوندن اقل اولدینی حقنده کی جزم و یقینده ینه باقی قالورم . « یعنی برهان ایله امر مبرهن آره سنده علاقه و مناسبت بولمادیغندن برهان دیه گوستردیگی شی مدعاسنه برهان اوله ماز . ایشته علم منطق، هیچ بر امرده صحیحدن انحراف ایله فاسده متوجه بولنامق اوزره عقلی ارشاد و تدریبه مناسب اوله رق بولنمش اولان قوانینی مجمل در . بناءً علیه منطق شویله ده تعریف اولنمشدر : بر فندرکه کرک اوکرنمک، کرک بشقهلرینه اوکرنمک ایچون عقلی معرفت اشیایه ارشاد ایدر .

بوفن، روح بشرک افعال اربعه اصلیه سنه متعلق انسانلرک ایتدکلری ملاحظاتدن عبارتدرکه افعال مزبورده بولنلردر : تصور، تصدیق، قیاس، ترتیب . بر آغاجی، بر دائره یی، بر مربعی، بر طایفی، بر دگری، عقلی، وجودی، هیچ بر حکم اتمکمزین ادراک ایلدیگمز زمانلرده اولدینی کبی، ذهنزله قائم اشیایه دائر بزده بولنان ادراک ساذجه، تصور و بواسیایانک ادراک اولنان شکل و صورتلرینه مفهوم و معلوم تسمیه اولنور . (۱)

مثلا بزده ارض تصویری ایله کره تصویری بولندقدن صکره بو ایکی تصویری بر برینه ربط و نسبت ایدرک ارضک کره اولدینی ایجاب و یاخود کره اولسنی سلب ایلدیگمز زمانده اولدینی کبی، عقولمزک تصوّرات مختلفه یی یکدیگرینه ربط و نسبت ایدرک او تصوّراتدن بری آخر اولدینی ایجاب و یاخود آنلردن بری آخر اولدینی سلب ایدن فعلنه تصدیق و یا حکم تسمیه اولنور .

بو تصدیق و حکم تسمیه اولنان اذعان، وقوعه، یعنی تصوّرات مختلفه کی نسبت موافقیه تعلق ایدرسه ایجاب و ایقاع، لاوقوعه، یعنی تصوّرات مختلفه آره سنده کی نسبت غیر موافقیه تعلق ایدرسه سلب و انتزاع تسمیه اولنور .

(۱) کلنبوی مرحوم [برهان] نده دیرکه سن بریشی ادراک ایلدیگک وقت ذهنکده او شیئک بر صورتی حاصل اولورکه او صورت خصوصیت ذهنکله قائم اولسی جهتیه علم، و بو جهتدن قطع النظر معلوم و مفهومدر .

مثلاً دینسر آدم جناب حقّه عبادت ایتمز ، عبادت ایتمیان ایسه فلاح بولماز دیه
ایقاع اولسان حکملردن دینسر آدمک فلاح بولمیه جغنی استنتاج ایلدیگمز زمانده
اولدینی گبی ، عقولمزک برطاقم حکملردن دیگر بر حکم تأسیسی ایچون اولان فعلنه
قیاس ویا استدلال تسمیه اولنور .

بوراده ترتیب ایله مقصد ، عقلک اول فعلی درکه آنک ایله ، مثلاً روح بشر
مجئی گبی بر مجت مخصوص حقنده تصوّرات مختلفهیه ، استدلالات مختلفهیه مالک
اوله رق آنلری او مجئی افهامه الک مناسب و حسبّان اولور صورتله تنظیم ایدر .
ایشته طریق ، اصول ، مسلک تسمیه اولنان بودر .

بو افعالک کافه سی انسانده طبیعی اوله رق ظهور ایدر ؛ حتی بعض کرّه اولورکه
هیچ بر قاعده منطقیه واقف اولمیانلرده قواعد منطقّه آشنا اولانلردن ده ائی
ظهور ایدر .

بناءً علیه بوفن ، افعال مزبورده نک واسطه ایجادی دیمک دگلدرد ، زیرا بزلره
عقل احسان ایدرک او فعللری بزده اعداد ایدن آنجق جناب خالقدر . شوقدرکه
منطق موهبه فطرت حقنده بزى ملاحظاته بولندیرر ، بو ملاحظات ایسه بزده اوج
صورتله خدمت ایدر :

اولا عقولمزی حسن استعمال ایتدیگمزدن امین اولمقلمزده خدمت ایدر ، زیرا
قاعدهیه مراعات ، افعال مزبوردهیه مصروف اولان دقتی تجدیده باعث اولور ؛

ثانیاً افعال عقولمزده تصادف اولته بیله جک خطا ویا نقیصه نک پک سهولته
کشف و بیانه خدمت ایدر ؛ چونکه اکثریا واقع اولورکه مجرد پرتو فطرتله بر
استدلالک فاسد اولدینی حس اولدینی حالده فسادک زده دن گلدیگی کشف
اولنه ماز ، فن تصویره آشنا اولمیانلر گبی که ، بر لوحه ده کی نقیصه ایله متأذی اولورلرده
مع مافیه کنیدیرینی متأذی ایدن نقیصه نک نه اولدینی تعریف و بیان ایده مزلر ؛

ثالثاً افعالی حقنده ایتدیگمز ملاحظاته جوهر عقلی بزده گوزلجه افهامه
خدمت ایدر ؛ بو ایسه حد ذاتنده ، ولوکه عقله بر نظر صرفک تعلقندن عبارت

اولسه بیله ، ینه مجرداتک نهایتسز درجه مادوننده بولنان کافه مادیاتی بیلکدن دها قیمتداردر .

شو افعال ذهنیه من حقنده کی ملاحظاته کلنجه، اگر بو ملاحظات یالکڑ نفسمزه منحصر قالهیدی آنلری هیچ برکله ایله ونهده دیگر هیچ بر اشارتله اکسا ایتیه رک بالذات کنیدی لرینی تفکر ایتیکلگمز کفایت ایدردی؛ لکن تفکر اتمزه اشارات ظاهره علاوه اولمخدجقه آنلری یکدیگرمزه تبلیغ وافهاممز ممکن اولمدیغنه و بو اعتیاد اولقدر شدتلی اوله رق، حتی کندی کندمزه متفکر بولندیغمز زمانلرده بیلله اشیا، دیگر لرینه خطاب ایلدیگمز زمانلرده آنلری اکسا ایتیکه معتاد اولدیغمز کلمات بولمخدجقه ذهنمزه تیادر ایتیمکده اولمسنه مبنی منطقدده تفکراتی کلماته و کلماتی تفکراته ربط وعلاوه ایدرک ملاحظه ایتیک ضروریدر .

بو افادادن ، عقلک شو افعال اربعه سنه متعلق ملاحظات و مباحث مختلفه اعتباریله، منطقک درت قسمه تقسیم اوله بیلجه جکی مستبان اولور .

قسم اول

تصوراته یاخود عقلک برنجی فعال اولان ادراک سازجه متعلق مباحث حقنده در .

بز کندمزدن خارج اولان اشیا به آنجق کندمزده بولنان تصورات و ساطتیه واقف اوله بیلجه جگمزدن تصوراتمزه متعلق مباحث ، منطقدده اک مهم مباحث عد اولسه سزادر، زیرا دیگر مباحثک کافه سنه بو مباحث اساسدر .
بو اباحت ، تصوراتک تدقیقنه دار احوال خمسسه اعتباریله بش قسمه ارجاع اوله بیلور :

برنجی قسم، تصوراتک ماهیت ومنشألری اعتباریله در ؛
ایکنجیسی، دلالت ایلدکلری مواد آرمسندده باشلیجه بولنان فرق اعتباریله در ؛

او چنجیسی، بساطت و یا ترکیبلی اعتباریله در که، اوراده تجردات و تعیناتدن
 بحث ایدیله جکدر ؛
 دردنجیسی، آنلرک شمول و تخصصلری، یعنی کلیتلی، جزیتلی شخصیتهلری
 اعتباریله در ؛
 بشنجیسی، وضوح و ابهاملری، یاخود تعین و التباسلری اعتباریله در .

باب اول

مامیت و منشألری اعتباریله تصوّرات بیانده در .

تصوّر کلهسی، دیگر شیلرله تعریفی قابل اولمیه جق درجه واضح بولسان کلمات
 عدادانده در، زیرا آندن دها واضح، آندن دها بسیط هیچ برشی یوقدر .
 مع مافیه کله مزبورده نك معناسنده خطا ایدلامك ایچون یاییله جق برشی وار
 ایسه اوده عقولمزی دماغمزه ارتسام ایتمش صور و خیالاته تطبیق ایله حاصل
 اولوب «تخیل» تسمیه ایدیلان یالکیز برنوع ادراك اشیا، آنك مفهومی حصر و قصر
 ایله یا کیش بر معنی ویرلامسفی اخطار ایلکدر .

چونکه حواس و ساطتیه صورتلری دماغمزه داخل اولان اشیا جسمانیهدن
 بشقه هیچ برشینك اهمیته آلتامسی اولقدر اعتیاد ایدلمشدرکه، حتی اکثر ناس برشی
 تخیل، یعنی بر صورت جسمانیه تحتنده اوله رق تشخیص ایتمدکجه، او شیی ادراك
 ایدمهیه جککریخی زعم ایدر اولدیلر؛ گویا که انسانلرده بونوع تصوّر وادراکدن بشقه
 تصوّر وادراك یوق ایتمش .

حالبوکه عقولمزه واقع حالاتی هر نه زمان نظر تدقیقندن کچوره جک اولسه ق،
 صور جسمانیهدن هیچ بری بولتمقسزین بر جوق اشیایی تعقل ایلدیگمزی تصدیق
 ایتمك و تخیل ایله تعقل محض آره سنده کی فرقی مشاهده ایله مامك قابل دکلددر،
 چونکه مثلاً، بز بر مثالی تخیل ایلدیگمز وقت، بز او مثالی آنجق اوج خط مستقیم
 ایله محاط بر شکل اولق اوزره تصوّر ایتموب، بلکه بونکله برابر عقلمزك تطبیق

داخلی قوتیه شو خطوط نلکه کوزمرك اوگنده طور پورمش کبی ملاحظه ایدرزکه، ایسته تخیل تسمیه قلنان شی بالخاصه بودر. گله لم، بز بیك زاویه لی بر شکل تعقل ایتمك ایسته سهك شبه یوق که بر مثلثک یالکز خطوط نلکه دن مرکب بر شکل اولدیغنی فصل قولای ادراك ایدرسهك، او تعقل اولنان شکلک ده بیك ضلع دن مرکب بر شکل اولدیغنی اولقدر کوزل ادراك ایدرز؛ حالوکه بو شکلک نه بیك ضلعنی تخیل ایده بیلور، نه ده اواضاحی گویا چشمان هوشمرك اوگنده منظور ایمش کبی ملاحظه ایله بیلورز.

فی الواقع طوغریدرکه بز اشیای جسمانی بی تفکر ایلدیگمز وقت متخیله مزی استعماله معتاد اولدیغزدن بواعتماد، او بیك زاویه لی شکلی تصوّر ایدرکن غیر معین بر شکلک دخی تخینه اکثریا سبب اولور؛ لکن او تصوّر اناسنده متخیله نك عرض ایتمدیگی بو شکل غیر معینك بیك زاویه لی بر شکل اولدیغنی بدیهی در، زیرا بیك زاویه لی بر شکل یرینه بالفرض اون بیك زاویه لی بر شکل تصوّر ایلسهك بوشکل غیر معین اوراده ده بولور، و بیك زاویه لی بر شکلی دیگر کثیر الاضلاعردن تمیز ایدن خاصه لری دخی بو شکل غیر معین افاده یه خدمت ایتمز.

بز بیك زاویه لی بر شکلی عینله و تمایله تخیل ایده میز. زیرا متخیله مزده نقض ایده بیله حکمز خیال، بو بیك زاویه لی شکل ایله برابر ده نه قدر کثیر الاضلاع شکلر وار ایسه جمله سنی برلکده بزه عرض ایده جکدر؛ حال بوکه بز بیك زاویه لی بر شکلی پك واضح و پك معین اوله رق تصوّر ایده بیلورز، زیرا آنك مجموع زوایای اون طقوز بیك طقسان آلتی زاویه قائمه یه مساوی اولسی کبی کافه خواصنی اثبات ایده بیلورز؛ بناء علی ذلک، تخیل بشقه، تصوّر بشقه در.

تخیل اولنان اشیای عدادنده بولملری هیچ بر وجهله نمکن اولدیغنی حالده پك واضح اوله رق تصوّر ایدیلان بر جوق شیلرك ملاحظه سیله بوفرک دها زیاده رهین وضوح اولور. زیرا بز فکر مزی، تفکر ایلدیگمز زمان آندن دها واضح نهی تصوّر ایدرز؟ حالوکه نه هیچ بر فکرک تخیلی نه ده آنك هیچ بر صورتنك دماغزده ارتسامی نمکندر. ایجاب و سلب دخی بویه درکه، نه تخیللری نه صورتلرینك دماغزده

ارتسامی نمکندر ؛ ارضك كره اولديغنه حکم ايدنله، آنك كره اولديغه حکم ايدنك
هر ايكيسنك دماغنده عين اشيا، يعنى ارض ايله كره مرتسم اولور ؛ فقط آنلردن
بريسى عقلنك برفعلى اولان ايجابى ، ديگرى ايسه فعل مضاد اولان سلبى علاوه
ايله، آنلردن هرايكيسى شو فعللرينى برصورت جسمانيه اولمقسزين تصور ايدرلر .
بناء عليه تصور اتدن بحث ايلديگمز زمان بواسم ايله، واهمهده مرتسم اوهام
وخيالات معناسنى قصد ايتمز، بلكه بر شئى نه صورتله ادراك ايتمش ايسهك، اول
شئى اوصورتله ادراك ايلديگمزي حقيقى اولهرق سويلهديگمز زمان، عقلزده حاصل
اولان شيلرى قصد ايدرز .

ايسته بوندن نشأت ايدرکه، بز ديدگمزي آكلاديلغز زمان ، سويلهديگمز
سوزلرله هيچ برشى افاده ايدمميزکه، او سوزلر مزله افاده ايلديگمز شئيك تصورى
بزده حاصل اولديغنى تحقق ايتسون، ايستر او تصور بعضاً واضح و يك معين، بعضاً
يك مبهم و يك خفى اولسون ؛ زيرا بن بر کلهينى تلفظ ايلديگم زمان نه ديدگمى
بيلىرم ديمك ايله ، مع مافيه بن او کلهينى تلفظ ايلديگم زمان آنك لفظندن بشقه
هيچ برشى تصور ايتيورم ديمك آرهسنده تناقض واردر .

تصورله مقصد نه اولديغى آكلاشلديسه شمعى آنك زهدين نشأت ايتديگنه
دائر برقاج سوز سويليلم .

(مابعدى نسخه تاليهده)

درساعات هدايت محكمه سى برنجى
حقوق اعضاسندن

حقى

